

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

ЧЖАН ШЕНВЕНЬ

«Формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань

01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності

014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дисертації

Своєчасність обраної теми мотивується необхідністю врахування сучасних інноваційних процесів у системі вітчизняної мистецької освіти, спрямованих на вирішення протиріч між провідними інноваційними пошуками у визначенні змісту і технологій навчання у вищій школі й недостатнім їх науковим і методичним обґрунтуванням. Вирішальну роль у реалізації таких модернізаційних завдань в освітньому процесі відіграють зміни, зорієнтовані на підготовку фахівців, котрі володіють динамічною системою глибоких фундаментальних та спеціальних знань, умінь, навичок, оригінальних способів мислення, особистісними поглядами, цінностями, здатністю успішно соціалізуватися та здійснювати продуктивну діяльність. Означене зумовлює необхідність дослідження цілого комплексу питань, які стосуються підготовки вчителів в освітній галузі сьогодення.

У дисертації Чжан Шенвень проблему фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва слушно пропонується вирішувати під час формування їх стильової культури у процесі виконання музичних творів, що сприяє фаховому зростанню особистості здобувача освіти з метою забезпечення розвитку його інтегральних, загальних та фахових компетентностей, високого рівня володіння виконавським мистецтвом з метою формування у школярів здатності до глибокого переживання, адекватного сприйняття й оцінювання високохудожньої музики у всьому

розмаїтті її жанрово-стильової палітри. Проте успішність даного процесу потребує розроблення та обґрунтування теоретико-методологічного й методичного забезпечення формування стильової культури виконання музичних творів. Вагомість наукового доробку у сфері обраної тематики остаточно не забезпечує з'ясування даної проблеми, а лише сприяє її всебічному вивченню в сучасних умовах розвитку мистецької освіти.

Отже, соціально-педагогічна значущість означеної теми, наявність низки суперечностей та нез'ясованих раніше завдань у теорії та практиці фахової підготовки зумовлюють актуальність дисертації Чжан Шенвень «Формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання».

Той факт, що дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки майбутніх учителів музики» (протокол № 3 від 30 вересня 2021 року), також свідчить на користь нагальності та потрібності даної проблематики.

2. Ступінь обґрунтованості наукових понять, висновків і рекомендацій.

Аргументованість та переконливість сформульованих в ході з'ясування завдань дослідження наукових позицій, узагальнень і рекомендаційних висновків, підтверджуються якісними результатами проведеної Чжан Шенвень пошукової роботи і не викликають заперечень. Їх вірогідність та достовірність забезпечуються глибоким теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних позицій дослідницької праці; ретельним аналізом наукових джерел у філософському, соціологічному, психолого-педагогічному, музикознавчому аспектах; всебічним аналізом та доцільним використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження, що включають як теоретичні підходи, так й емпіричні

та статистичні аспекти отримання обґрунтованих результатів; достовірно проведеною дослідно-експериментальною роботою; результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розробленої методики; позитивними наслідками впровадження в освітній процес поетапної методики формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахового навчання.

Отже, успішне розгортання дослідницького пошуку відбувається від обґрунтування дисертантом теоретико-методологічних основ дослідження, визначення змістової сутності категоріально-поняттєвої його основи до розробки та перевірки поетапної методики формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахового навчання.

У дисертації Чжан Шенвень поставлено за мету розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва. Доцільним є той факт, що реалізація мети задля вирішення існуючих в теорії та практиці підготовки вчителів музичного мистецтва ряду протиріч, які дисертант визначає в роботі, відбувається на основі: з'ясування стану дослідженості проблеми стильового розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки; визначення сутності, змісту, структури, стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва; розробці критеріїв, показників та рівнів сформованості означеного феномену; визначення наукових підходів, принципів, педагогічних умов, методичних засобів та етапів формування стильової культури виконання музичних творів; експериментальної перевірки поетапної методики формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва.

Крім того, високий ступінь обґрунтованості й достовірності результатів дослідження забезпечило використання автором влучно підбраного

комплексу взаємопов'язаних теоретичних методів. З-поміж них: аналіз філософської, психологічної, педагогічної, музикознавчої, методичної літератури, а також аналіз навчальних програм, узагальнення педагогічного досвіду з метою виявлення та порівняння провідних тенденцій в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики. Крім того, доцільне використання проєктувальних методів забезпечило поширення висновків щодо принципів, педагогічних умов та методів формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва у діяльності закладів вищої мистецької освіти.

Теоретично і практично корисними та оригінальними є *емпіричні методи*, які використовувалися з метою відстеження динаміки, перевірки та емпіричного підтвердження теоретичних положень дослідження щодо розробки та впровадження авторської методики шляхом зіставлення їх з експериментальними результатами. У зазначеному контексті достовірність й ефективність результатів педагогічного експерименту вдало забезпечується під час використання *статистичних методів* дослідження.

Грунтовність та достовірність викладу тексту дисертації зумовлюється всебічним, аргументованим аналізом відповідної джерельної бази. Опрацювання й критичний аналіз теоретичного матеріалу, проведені емпіричні дослідження, власний досвід мистецької діяльності склали основу запропонованої автором оригінальної методики формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахового навчання.

Дисертаційна робота відзначається логічним викладом наукових результатів, структурною виваженістю та чіткістю, узгодженістю поставлених завдань і сформульованих висновків.

Так, науковою значущістю відзначаються матеріали першого розділу дисертації «Теоретичні основи дослідження проблеми формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва», які отримані дисертантом завдяки зосередженню його уваги на

здійсненні ретроспективного аналізу науково-педагогічної проблеми стильового підходу. Чжан Шенвень реалізує дослідницькі завдання на основі вивчення досягнень науковців, які стосуються дослідження питань розширення обізнаності студентів у стильових аспектах творчості композиторів, необхідності індивідуального підходу до стильового розвитку студентів, принципів системності і послідовності, а також наочності стильового навчання. Автору вдалося обґрунтувати необхідність розробки проблеми формування виконавсько-стильової культури як цілісного феномену.

Дисертант доводить безперечне значення формування стильової культури виконання музичних творів у становленні професійної культури вчителя й обґрунтовує вимогу стильової вивіреності музичної інтерпретації з метою формування в учнів стильової ерудиції та ціннісних орієнтацій у мистецтві. Автором вдало подається тлумачення основної дефініції дисертаційного дослідження «стильова культура виконання музичних творів у вчителя музичного мистецтва» як інтегрованої особистісно-професійної якості, що виражає здатність учителя музичного мистецтва до відтворення системи образного і музично-формотворчого мислення композитора в єдності з вираженням індивідуально-творчого ставлення до змісту музичних образів у процесі їх інтерпретації, а також готовність донести зміст музичного твору у всій повноті композиторського стилю до підростаючого покоління, захопити його музикою.

Авторське тлумачення стильової культури виконання музичних творів супроводжується характеристикою його структури, а також з'ясуванням функціональної ролі кожного з її компонентів. Чжан Шенвень встановлено, що мотиваційно-спонукальний, пізнавально-когнітивний, оцінно-емоційний, ініціативно-відтворювальний та комунікативно-педагогічний компоненти у взаємодії передбачають вмотивованість учителя музичного мистецтва до постійного стильового саморозвитку, зорієнтованість на системне оволодіння методикою стилевідповідного навчання школяра, здатність до об'єктивного

оцінювання музики різних стильових напрямів, виявлення творчої ініціативи в інтерпретації музики.

Цілісність дослідницького пошуку досягається завдяки реалізації низки розроблених дисертантом наукових підходів, що виступають як концептуальні засади розроблення педагогічних умов, методів і прийомів формування стильової культури виконання музики, та презентуються у другому розділі «Організаційно-методична модель формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанного навчання».

Грунтовно здійснений методологічний аналіз проблеми стильової культури виконання музики дав можливість Чжан Шенвень доцільно відібрати наукові підходи до розкриття змісту досліджуваного феномену, серед яких: особистісний, діяльнісний, компетентнісний, герменевтичний та інтеграційний, які сприяють досягненню здатності майбутніх учителів музичного мистецтва до активного збагачення ерудиції, аналітичного осмислення та аргументованого оцінювання стильових вимірів розвитку світової художньої культури, а також запровадження стильових підходів до музичного навчання школярів.

Продуктивність формування досліджуваного феномену досягається запровадженням комплексу принципів, а саме: культурологічності, мотиваційно-пізнавальної активності, емпатійності, творчості, індивідуалізації та комунікативної зорієнтованості. Вони відтворюють закономірні зв'язки між фаховим навчанням і формуванням виконавсько-стильової культури студента.

Практично-цінним матеріалом є розроблений Чжан Шенвень комплекс відповідних методів, що в єдності з визначеними та аргументованими педагогічними умовами забезпечили створення і реалізацію відповідної методики формування стильової культури виконання творів у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахового навчання.

Головним науково-методичним досягнення Чжан Шенвень є обґрунтування структури та змісту методики формування стильової культури виконання музики у майбутніх учителів музичного мистецтва, яка охоплює наукові підходи, принципи, компонентну структуру, педагогічні умови, ефективні методи формування означеного явища.

Реалізація науково-дослідницького потенціалу автора віднайшла своє втілення, зокрема, у третьому розділі дисертації «Дослідно-експериментальна робота з формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва».

Принципову новизну теоретичних здобутків дисертаційної роботи визначає розроблений дослідником та докладно презентований діагностичний апарат з метою виокремлення рівнів сформованості означеного феномена, а також перебіг і результат експериментальної перевірки ефективності розробленої методики. Наукової вартості набувають засоби наочного обґрунтування динаміки формування означеного конструкту та перевірки ефективності розробленої автором методики.

Грунтовний теоретичний аналіз обраної теми та якісно проведені емпіричне дослідження дали можливість Чжан Шенвень запровадити методику формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва у практику фахової підготовки в системі вищої мистецько-педагогічної освіти.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше:

визначено сутність, зміст та структуру стильової культури виконання музичних творів як складової професійної майстерності вчителів музичного мистецтва;

- виявлено наукові підходи, принципові засади та педагогічні умови формування стильової культури виконання музичних творів, а також критерії та показники її сформованості у вчителів музичного мистецтва;

- розроблено та обґрунтовано поетапну методику формування стильової культури виконання музичних творів студентів мистецьких факультетів вищих закладів освіти, основу якої складає послідовне розширення стильової ерудиції крізь призму її практичного відтворення в інтерпретації музики студентами, стимулювання майбутніх учителів до виявлення індивідуального ставлення до виконуваної музики, а також оволодіння методами і прийомами художнього виховання учнів на стильових засадах.

Уточнено поняття індивідуального виконавського стилю як категорії, що передбачає здатність до індивідуально-творчого самовиявлення музиканта у процесі стилевідповідної інтерпретації музичного твору, а також функції стильової культури вчителя у професійній діяльності.

Подальшого розвитку набули зміст, форми, методи фахової підготовки студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів.

4. Значущість результатів дослідження для науки і практики та можливі шляхи їх використання

Безперечна цінність одержаних Чжан Шенвень результатів для музично-педагогічної науки полягає в розробці та апробації методики формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахового навчання.

Практичне значення зумовлюється тим, що матеріали дослідження можуть бути застосовані у системі модернізації фахової підготовки студентів в галузі музично-педагогічної освіти, в удосконаленні навчальних програм з фахових дисциплін, розробці методичних посібників і навчальних курсів. Практичне значення можуть отримати навчальні завдання, вправи, а також діагностувальні методи, розроблені і застосовані в процесі дослідження.

5. Повнота викладу матеріалу

Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження відображено у 12 публікаціях автора, з яких: 3 у фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних наукових виданнях, 7 в інших виданнях за напрямом дослідження.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Оцінювання змісту дисертації дає можливість констатувати, що дисертаційна робота Чжан Шенвень є цілісним, завершеним науковим дослідженням. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю й достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням, дисертація відповідає паспорту спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) й вимогам, які висуваються до дисертацій такого типу.

7. Дискусійні питання та зауваження щодо окремих положень дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

1. У теоретичному розділі дисертації представлено аналіз широкого спектру літератури у контексті визначень сутності понять «музичний стиль», «стиль композитора», «індивідуальний стиль виконавця». Чжан Шенвень наводить різні думки, підходи, твердження із наукової літератури. Вважаю, що це - продуктивний підхід, що має призвести до слушних висновків. Водночас саме позиція автора дисертації в цих питаннях представлена дещо різноспрямовано, не завжди чітко.

Отже, хотілось би конкретизувати, працям яких дослідників Ви віддасте перевагу в аналітичному осмисленні поняття «виконавський стиль», а також бажано більш уточнити авторське розуміння означеного поняття.

2. В дисертації підкреслюється, що реакція юних слухачів на звучання твору у виконанні вчителя має впливати на характер трактовки твору вчителем, що вчитель-виконавець має враховувати можливості сприймання дітей, а також їхні мистецькі потреби та інтереси. Означене твердження спричиняє питання: «Чи не спотворить зміст художньо-інтерпретаційних намірів вчителя-виконавця його бажання зорієнтувати власне виконання на можливості дитячого сприймання музики?»

3. У дисертації обґрунтовано структуру стильової культури виконання музичних творів, у межах якої визначено мотиваційно-спонукальний, пізнавально-когнітивний, оцінно-емоційний, ініціативно-відтворювальний та комунікативно-педагогічний компоненти. З цієї позиції уточнення потребує питання про те, як саме був організований процес, спрямований на оволодіння студентами виконавською технікою, комплексом художньо-інтерпретаційних засобів виразності, вміннями застосовувати на практиці різні стилі виконання музичних творів за ініціативно-відтворювальним компонентом.

4. Слід визнати слушним і науково плідним розроблення педагогічних умов формування в майбутніх учителів музичного мистецтва стильової культури виконання музичних творів, таких як збагачення стильової ерудиції, активізація аналітико-оцінювальних чинників стильового опрацювання музичного навчального матеріалу, забезпечення свободи індивідуально-творчого самовиявлення студентів, розширення практики художньо-виконавського спілкування з учнівською слухацькою аудиторією на стильовій основі і, нарешті, спонукання студентів до самооцінювання. Слушність і продуктивність означених умов не викликає сумніву. Однак, розроблена методика значно виграла б, якби запропоновані умови були представлені як певна система, а не просто перелік.

8. Загальний висновок

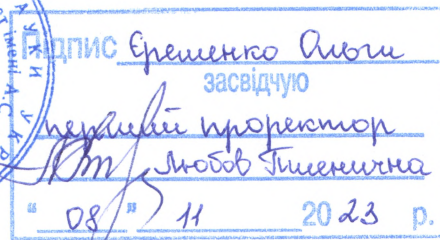
Дисертаційна робота Чжан Шенвень «Формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання» є науковим дослідженням, виконаним автором на актуальну тему. Отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання, яке полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахового навчання.

У цілому вважаємо, що дослідження Чжан Шенвень «Формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання» є завершеним самостійним і оригінальним дослідженням, яке за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного аналізу, рівнем новизни та значущості результатів відповідає «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, нормативним актом МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, що дає підстави для присудження Чжан Шенвень ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри хореографії та
музичного мистецтва

Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Ольга ЄРЕМЕНКО